

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ 490 π. Χ.

Σενάριο διδασκαλίας

Ταυτότητα Σεναρίου

Καθηγητής: Στάθης Παπακωνσταντίνου

Είδος: Πρόταση για διδασκαλία

Γνωστικό αντικείμενο : Ιστορία

Τάξη : Α΄ Γυμνασίου - Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Χρόνος: 1 διδακτική ώρα

Προαπαιτούμενες γνώσεις: Εξοικείωση του διδάσκοντα και των μαθητών με τη χρήση του WORD, POWER POINT και βασικές γνώσεις χρήσης λογισμικών και αναζήτησης στο διαδίκτυο.

Λογισμικό: «Η διαδρομή του Δάτη»¹, Διαδίκτυο

Εναλλακτικό λογισμικό «Ηρόδοτος»

Ιδέα

Να διδαχθεί με τρόπο πρωτότυπο και τη βοήθεια των ΤΠΕ ένα κορυφαίο ιστορικό γεγονός του αρχαίου κόσμου (Μάχη του Μαραθώνα) που θα στηρίζεται τόσο στην εξομοίωση όσο και στην κατανόηση και άλλων πλευρών και παραμέτρων μέσα από την κριτική ανάγνωση των γραπτών πηγών.

Παιδαγωγικές αργές

Το σενάριο είναι επηρεασμένο από τη θεωρία του εποικοδομητισμού (constructivism) σύμφωνα με την οποία η οικοδόμηση της νέας γνώσης βασίζεται στην προϋπάρχουσα. Η διδακτική μέθοδος που θα

¹ Πρόκειται για ένα λογισμικό που έχω κατασκευάσει ο ίδιος για τη διδασκαλία της ενότητας και είναι διαθέσιμο από την ιστοσελίδα μου: <http://users.sch.gr/statpapak> < Εκπαιδευτικό λογισμικό (Πλοήγηση με internet explorer και όχι με Mozilla ή άλλους φυλλομετρητές. Το λογισμικό εγκαθίσταται και τρέχει τα προγράμματα σε ιδανική ανάλυση 800 X 600)

χρησιμοποιήσουμε βασίζεται στη θεωρία της ανακαλυπτικής μάθησης του Bruner. Πιο συγκεκριμένα η διδακτική πρόταση που ακολουθεί στηρίζεται στις αρχές της υποβοηθούμενης ανακαλυπτικής μάθησης με σταδιακή υποχώρηση της υποστήριξης που παρέχει ο διδάσκων. Ουσιαστικά πρόκειται για μια διδασκαλία εμπλουτισμένη που απαιτεί τη συμμετοχή και τη δραστηριοποίηση του μαθητή στα πλαίσια της ομαδικής ερευνητικής εργασίας. Ο διδάσκων παρέχει ερεθίσματα, ύλη και μεθοδολογικά εργαλεία στους μαθητές που, μέσα από την προσωπική αναζήτηση και αυτενέργεια στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής δραστηριότητας, κατακτούν δυναμικά τη γνώση και αποκτούν ερευνητικές δεξιότητες. Οι μαθητές, αξιοποιώντας τις ΤΠΕ, αποκτούν πρόσβαση σε ποικίλους σημειωτικούς πόρους, ερευνούν και συλλέγουν υλικό που θα συμβάλλει στην τεκμηρίωση των συμπερασμάτων στα οποία θα οδηγηθούν μέσα από την κριτική επεξεργασία του.

Συμβατότητα

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί είναι απόλυτα εναρμονισμένη με τους σκοπούς διδασκαλίας του μαθήματος και τις επισημάνσεις που περιέχονται στο εισαγωγικό τμήμα του βιβλίου του εκπαιδευτικού, καθώς πρόκειται για μια εμπλουτισμένη διδασκαλία που αξιοποιεί τις ΤΠΕ με το στόχο την καλύτερη πρόσληψη και την εμπλοκή του μαθητή στα πλαίσια της διερευνητικής μάθησης, μέσα από τη συλλογή και κριτική επεξεργασία πληροφοριών και άλλων σημειωτικών πόρων, ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν πολύπλευρα ένα ιστορικό γεγονός μέσα από την χωροχρονική του τοποθέτηση, μέσα από τη διερεύνηση των αιτιών και των προθέσεων των πρωταγωνιστών, μέσα από τη δράση των συγκεκριμένων προσώπων και τη σύνδεσή της με το τελικό αποτέλεσμα, και μέσα από τη μελέτη των συνεπειών, αφού κάθε ιστορική εξέλιξη καθορίζει λιγότερο ή περισσότερο την ιστορική συνέχεια. Με τη

συγκεκριμένη διδακτική πρόταση οι μαθητές, αξιοποιώντας το λογισμικό και το διαδίκτυο, θα έρθουν σε επαφή με μια κορυφαία στιγμή του αρχαίου κόσμου και θα κατανοήσουν τόσο το ίδιο το γεγονός, όσο και τη σημασία του για τη μετέπειτα πορεία του αρχαίου κόσμου και του πολιτισμού γενικότερα. Θα ζητηθεί από τους μαθητές να διερευνήσουν πηγές, να συγκεντρώσουν και να παρουσιάσουν οπτικό υλικό και να καταθέσουν κάποιες σκέψεις στα πλαίσια της «εναλλακτικής ιστορίας».

Η σχέση με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών είναι άμεση και αυταπόδεικτη, καθώς το αντικείμενο περιέχεται στη διδακτέα ύλη, τόσο της Α' Γυμνασίου όσο και της Α' Λυκείου.

Η διδακτική πρόταση έχει ως εξής:

Οι μαθητές θα χρησιμοποιήσουν τις ΤΠΕ (λογισμικό μαθήματος, word, power point, διαδίκτυο) προκειμένου να εντοπίσουν τα επί μέρους στοιχεία που συνθέτουν το ίδιο το γεγονός (μάχη του Μαραθώνα) καθώς και άλλα στοιχεία που το διαφωτίζουν και αναδεικνύουν τη σπουδαιότητά του, θα προστρέξουν σε αρχαίες πηγές τις οποίες θα αξιοποιήσουν κριτικά και σε οπτικό υλικό που σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με το ιστορικό γεγονός. Θα το εντάξουν σε ένα μακροσκοπικό ιστορικό πλαίσιο, ώστε να συνεκτιμηθούν οι παράγοντες που το προετοίμασαν και να συσχετιστεί με όσα επακολούθησαν. Ενδεχομένως ίσως είναι πρόωρο ή και πολύ φιλόδοξο να μιλάμε για κριτική - ιστορική σκέψη των μαθητών Α' Γυμνασίου, θεωρώ όμως ότι η παρούσα πρόταση δημιουργεί προϋποθέσεις ανάπτυξης κριτικής σκέψης, καθώς δεν επικεντρώνεται μόνο στο «τι» και «πως» αλλά και στο «γιατί» και στο «μετά» των γεγονότων. Ουσιαστικά το διάρκειας 3,5 λεπτών λογισμικό που θα παρακολουθήσουν οι μαθητές, θα τους μεταφέρει στο χώρο και στο χρόνο και θα προσομοιώσει το ιστορικό γεγονός έτσι θα κατανοήσουν με τρόπο έγκυρο και αποτελεσματικό τον χώρο και τον

τρόπο διεξαγωγής της μάχης, συνδέοντας τον με τη δράση των προσώπων. Ακολούθως οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, θα επιχειρήσουν κατευθυνόμενοι από τα φύλλα εργασίας να ερευνήσουν πηγές και να συλλέξουν πολυτροπικό υλικό στην προσπάθειά τους να το κατανοήσουν και να το ανασυνθέσουν. Οι δραστηριότητες των φύλλων εργασίας θα παρουσιαστούν στην ολομέλεια του τμήματος, ενώ το κείμενο με τα τελικά συμπεράσματά θα αναρτηθεί στο blog του μαθήματος και στην ιστοσελίδα του εκπαιδευτικού, εφόσον υπάρχει.

Επομένως, η συγκεκριμένη πρόταση ενδείκνυται απόλυτα για την προσέγγιση του συγκεκριμένου ιστορικού γεγονότος και ο προβλεπόμενος χρόνος των 2 διδακτικών ωρών, ίσως είναι κάπως εκτεταμένος αλλά σε καμιά περίπτωση δεν συνιστά ουσιαστική απόκλιση και είναι απόλυτα τεκμηριωμένος.

Περίληψη

Το πρόβλημα που καλούνται να επιλύσουν οι μαθητές είναι το πώς μια μικρή πόλη κατάφερε να νικήσει τις δυνάμεις μιας αυτοκρατορίας. Αρχικά μέσω της ενσυναίσθησης θα κληθούν να απαντήσουν πως οι ίδιοι θα συμπεριφέρονταν σαν ιστορικά υποκείμενα που θα καλούνταν να αποφασίσουν και να δράσουν κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις και περιορισμούς. Θα παρακολουθήσουν εν είδει RLO (**Reusable Learning Objects**) ένα λογισμικό διάρκειας 3,5 λεπτών, που το κατασκεύασα ειδικά για τη διδασκαλία του μαθήματος με τίτλο «Η διαδρομή του Δάτη-Μαραθώνας» και αποδίδει παραστατικά τα πριν και μετά τη μάχη. Μέσα από την κριτική ανάγνωση των γεγονότων θα αναδειχθεί ο καταλυτικός ρόλος του στρατηγικού σχεδιασμού και του χαρισματικού ηγέτη. Θα

ακολουθήσει με τη βοήθεια των ΤΠΕ προσέγγιση, γραπτών κυρίως, πηγών με στόχο να φωτιστούν καλύτερα όλες οι πτυχές ενός κορυφαίου ιστορικού συμβάντος. Οι ομάδες θα έχουν στη διάθεσή τους 2 φύλλα εργασίας (ένα κοινό με σύντομες απαντήσεις) και ένα ερευνητικό με 4 ερωτήσεις που αναφέρονται σε ερμηνεία ή αξιολόγηση πηγών. Η διδασκαλία διαρκεί 2 ώρες. Την πρώτη διδακτική ώρα οι μαθητές συλλέγουν στο εργαστήριο σημειωτικούς πόρους και (πιθανόν να χρειαστεί να εργαστούν και στο σπίτι) τη δεύτερη παρουσιάζουν τις εργασίες τους (με τη μορφή διαφανειών power point) στην ολομέλεια της τάξης με χρήση βιντεοπροβολέα. Μετά από ανατροφοδότηση και κάποιες πιθανές τροποποιήσεις αναρτούν τις εργασίες τους στο blog του μαθήματος και στην οικεία ιστοσελίδα του διδάσκοντα, εφόσον υπάρχει.

Στόχοι- σκεπτικό

Με την παρούσα διδακτική πρόταση, πέρα από τους γενικούς στόχους που υπηρετούνται με τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας, επιδιώκεται:

- ✓ Να γνωρίσουν ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός (μάχη του Μαραθώνα) που η έκβασή του καθόρισε σε με γάλο βαθμό την πορεία της ιστορικής εξέλιξης
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι τα ιστορικά γεγονότα φωτίζονται μέσα από την κριτική ανάγνωση και την ερμηνεία των πηγών
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι στον πόλεμο δε μετρά μόνο η αριθμητική υπεροχή αλλά και η στρατηγική ευφυΐα και τα τεχνάσματα
- ✓ Να αντιληφθούν τον ρόλο του ηγέτη (Μιλτιάδη) σε κρίσιμες στιγμές
- ✓ Να επισημάνουν τα πραγματικά αίτια της Περσικής επίθεσης και να τα διαχωρίσουν από τα προσχήματα, την αναγκαιότητα των οποίων θα αξιολογήσουν αναζητώντας ομοιότητες με την εποχή μας
- ✓ Να εξασκήσουν την κριτική τους ικανότητα στα πλαίσια της «εναλλακτικής ιστορίας» με το να προβληματιστούν και να δώσουν τεκμηριωμένες απαντήσεις σχετικά με το ποια θα μπορούσε να είναι η εξέλιξη αν τα πράγματα εξελίσσονταν

διαφορετικά

- ✓ Να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που προσφέρει το λογισμικό και το διαδίκτυο στη διδακτική διαδικασία του σχολείου
- ✓ Να εξάγουν δικά τους αξιολογικά συμπεράσματα τόσο από τη μελέτη του πληροφοριακού υλικού και των ιστορικών πηγών, όσο και από την παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην τάξη
- ✓ Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής αναζήτησης στο διαδίκτυο και επιλογής της κατάλληλης πληροφορίας και να ασκηθούν στις τεχνικές διαχείρισης, αξιολόγησης και αξιοποίησης της πληροφορίας
- ✓ Να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας
- ✓ Να εξοικειωθούν με την ιδέα της ανάληψης πρωτοβουλιών για την επίλυση προβλημάτων στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής έρευνας
- ✓ Να αποκτήσουν δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού.

Λεπτομερής παρουσίαση

1^η διδακτική ώρα

Οι μαθητές οδηγούνται στο εργαστήριο, χωρισμένοι σε 4 ομάδες και παίζουν τη θέση τους δίπλα στους υπολογιστές. Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της 2 υπολογιστές προκειμένου να εκτελούνται παράλληλες εργασίες. Καλό είναι επίσης να έχει διδαχθεί η Ιωνική επανάσταση, ώστε να γίνει κατανοητή η πρόφαση των Περσών για δήθεν τιμωρία όσων συμμετείχαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην πυρπόληση των Σάρδεων.. Σε κάθε υπολογιστή έχει εγκατασταθεί το πρόγραμμα « Η διαδρομή του Δάτη- Μαραθώνας» στο οποίο οδηγούνται οι μαθητές από το «Έναρξη < Προγράμματα. Οι μαθητές στα πλαίσια της ομάδας, παρακολουθούν το λογισμικό και σημειώνουν διάφορες πληροφορίες. Η πορεία του λογισμικού που είναι γραμμική, διακόπτεται με παρέμβαση του διδάσκοντα, όταν οι Πέρσες αποβιβάζονται στο Μαραθώνα και προβάλλεται φωτογραφικό υλικό. Στο σημείο αυτό ο καθηγητής ζητά τον τερματισμό του λογισμικού και θέτει στις ομάδες το ζήτημα πως και που πρέπει να αντιμετωπιστούν οι Πέρσες με βάση την διαμορφωθείσα

κατάσταση και τις αντικειμενικές δυνατότητες. Αφού ακουστούν ενδιαφέρουσες απόψεις για πέντε λεπτά περίπου, διανέμονται τα φύλλα εργασίας και ακολουθεί η ολοκληρωμένη προβολή του λογισμικού. Έτσι λοιπόν, οι μαθητές θα πάρουν τις απαραίτητες πληροφορίες για το γεγονός και θα κληθούν να πραγματοποιήσουν μια σειρά δραστηριοτήτων για μια πιο σφαιρική προσέγγιση του ιστορικού γεγονότος μέσα από τη μελέτη των αρχαίων πηγών. Το λογισμικό μπορούν να το ξαναδούν, εφόσον το κρίνουν απαραίτητο, προκειμένου να κατανοήσουν το στρατηγικό σχέδιο του Μιλτιάδη και να εκτιμήσουν την ευφυΐα του. Οι ομάδες αναζητούν στο διαδίκτυο το υλικό που θα επεξεργαστούν καθοδηγούμενες από τα φύλλα εργασίας και τον διδάσκοντα.

Ο διδάσκων λειτουργεί ως το 5^ο μέλος της ομάδας, παρέχοντας πρόσθετες πληροφορίες ή επιλύοντας απορίες και προβλήματα παρατηρώντας διακριτικά την ερευνητική πορεία των ομάδων. Εφιστά την προσοχή των μαθητών απέναντι στην αξιοπιστία των πηγών του διαδικτύου και δίνει έμφαση στην διαμόρφωση κριτικής στάσης απέναντι στην προσφερόμενη πληροφορία. Σε κάθε περίπτωση εμπυχώνει και ενθαρρύνει τη συνεργατική προσπάθεια. Το υλικό αποθηκεύεται ή εκτυπώνεται.

2^η διδακτική ώρα

Χώρος: Αίθουσα διδασκαλίας (2^η φάση. Παρουσίαση- Σύνθεση)

Οι ομάδες παρουσιάζουν με βιντεοπροβολέα στην ολομέλεια τις δραστηριότητες και απαντούν σε πιθανές ερωτήσεις. Ακολουθεί συζήτηση με στόχο την **αξιολόγηση** και ασκείται **κριτική για την ανατροφοδότηση** του διδάσκοντα και των ομάδων. Σε εύλογο χρονικό διάστημα (μετά από μια εβδομάδα) οι δραστηριότητες παίρνουν την τελική μορφή και αναρτώνται στην ιστοσελίδα του μαθήματος και στην

ιστοσελίδα των δραστηριοτήτων του τμήματος που διαχειρίζεται ο διδάσκων.

Άλλες εκδοχές.

Θα μπορούσε να γίνει παράλληλη αξιοποίηση και του λογισμικού «Ηρόδοτος» και να ζητηθεί από τους μαθητές να πραγματοποιήσουν τις δραστηριότητες που προβλέπονται σ' αυτό για τη συγκεκριμένη ενότητα. Θα μπορούσε επίσης διδαχθεί η συγκεκριμένη ενότητα στα πλαίσια μιας ευρύτερης ενότητας με θέμα «Οι Περσικοί πόλεμοι» ώστε να υπάρχει μια πιο μακροσκοπική και λιγότερο αποσπασματική προσέγγιση και η κάθε ομάδα να ασχοληθεί με μια συγκεκριμένη εκστρατεία.

Κριτική - Αξιολόγηση

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση αξιοποιεί **συνειδητά μόνο γραπτές πηγές**, ως μια προσπάθεια για διαφορετική προσέγγιση, αφού τα περισσότερα σενάρια που κατασκευάζονται και αφορούν στην αρχαία ιστορία δομούνται στην κατεύθυνση της αξιοποίησης του εικονικού κυρίως υλικού, αποφεύγοντας την υποκειμενικότητα της ερμηνείας άλλου είδους πηγών. Ενδεχομένως να ανακλύψουν κάποια μικροπροβλήματα που σχετίζονται με τις δυνατότητες των μαθητών της Α' Γυμνασίου σχετικά με τη χρήση και την αξιοποίηση των ιστορικών πηγών. Θα πρέπει βέβαια να τονιστεί στους μαθητές ότι οι περισσότερες πηγές είναι μεταγενέστερες του γεγονότος, αλλά και ότι τα γεγονότα φωτίζονται ανάλογα με την οπτική που η κάθε πηγή τα προσεγγίζει. Οι πηγές όμως που επέλεξα δεν παρουσιάζουν κάποια δυσκολία και οι μαθητές της Α' Λυκείου θα μπορούσαν ενδεχομένως να τις προσεγγίσουν και από το πρωτότυπο. Ενδεχομένως παρουσιαστούν

προβλήματα υπέρβασης του προκαθορισμένου χρόνου και τα οποία ο καθηγητής θα πρέπει με ευελιξία να ξεπερνά, περιορίζοντας ή επεκτείνοντας τις δραστηριότητες του σεναρίου. Ενδεχομένως να προκύψουν και ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, πράγμα καθόλου απίθανο για μαθητές Α΄ Γυμνασίου. Για το λόγο αυτό απαιτείται ο διδάσκων να έχει προετοιμάσει κατάλληλα τους μαθητές του από την αρχή της σχολικής χρονιάς, στα πλαίσια της εξοικειώσής τους με τις νέες μορφές ψηφιακού γραμματισμού.

Το συγκεκριμένο λογισμικό έχει δοκιμαστεί στην πράξη από πολλούς συναδέλφους οι οποίοι μου μετέφεραν θετικά σχόλια. Κάποιες προτάσεις για μικροβελτιώσεις τις έλαβα σοβαρά υπόψη και θα υπάρξει σύντομα κάποια αναμόρφωση του λογισμικού, το οποίο ειρήσθω εν παρόδω, κατασκεύασα το 2001-2002.

Δικτυογραφία

[Φιλολογικά Βήματα](#)

[Πύλη ελληνικής γλώσσας](#)

[Ελληνική wikipedia](#)

[Σπουδαστηρίου του Νέου Ελληνισμού.](#)

Ακολουθεί η κοινή δραστηριότητα και τα φύλλα εργασίας

Η μάχη του Μαραθώνα

ΚΟΙΝΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Η πρώτη δραστηριότητα αναφέρεται στην κατανόηση του γεγονότος και είναι κοινή για όλες τις ομάδες. Πρόκειται για ερωτήσεις σύντομης απάντησης (με την παρακολούθηση του λογισμικού παρέχεται η δυνατότητα απάντησης σε όλες τις ερωτήσεις) και δεν χρειάζεται να απασχοληθεί παρά μόνο ένα μέλος της ομάδας για την πραγματοποίησή της, καθώς τα άλλα μέλη της ομάδας θα ασχολούνται με ερευνητικές δραστηριότητες :

Κοινή δραστηριότητα.

- Σε ποιο νησί συγκεντρώθηκαν οι Πέρσες, ποιους είχαν αρχηγούς και πόσες δυνάμεις είχαν όταν ξεκίνησαν την επίθεση;
 - Ποια νησιά ή πόλεις κυρίευσαν μέχρι που αποβιβάστηκαν στο Μαραθώνα.
 - Ποιος Αθηναίος καθοδηγούσε τους Πέρσες και τι επεδίωκε;
 - Ποιες ήταν οι δυνάμεις των Αθηναίων και ποιο το σχέδιο του Μιλτιάδη;
 - Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της μάχης και ποιες οι απώλειες των αντιπάλων;
 - Ποιοι από τους Έλληνες βοήθησαν τους Αθηναίους;
 - Ποιοι τους υποσχέθηκαν βοήθεια;
 - Μετά τη μάχη τι αποπειράθηκαν να κάνουν οι Πέρσες;
 - Ποιος ιστορικός εξιστόρησε τη Μάχη του Μαραθώνα;
-

Η μάχη του Μαραθώνα

Φύλλο εργασίας

Ομάδα 1^η.

Όλες οι δραστηριότητες της ομάδας να καταγραφούν σε αρχείο power point και να παρουσιαστούν την επόμενη στην ολομέλεια της τάξης.

Μπορούμε να βασιστούμε απόλυτα στις μαρτυρίες του Ηροδότου; Αφού μελετήσετε το παρακάτω απόσπασμα [του Ηροδότου \(6, 113-117\)](#), να εντοπίσετε μυθικά κατά την άποψή σας στοιχεία ή τις υπερβολές και να συγκρίνετε το περιεχόμενο με όσα παρατηρήσατε στο λογισμικό.

Στη μηχανή αναζήτησης [Google](#) πληκτρολογήστε «κλασική διαδρομή» Από τα αποτελέσματα να εξηγήσετε ποια είναι αυτή η διαδρομή και πώς συνδέεται με τη μάχη του Μαραθώνα.

Με το πρόγραμμα Google Earth μεταφερθείτε στο χώρο της μάχης και εντοπίστε τον αρχαιολογικό χώρο και τον τύμβο των Μαραθωνομάχων και συγκεντρώστε φωτογραφικό υλικό με τη σημερινή όψη του χώρου. Μπορείτε επίσης να επισκεφθείτε και την ιστοσελίδα του δήμου του Μαραθώνα.

Ο Ιππίας έφτασε στο σημείο να στραφεί εναντίον της πατρίδας του προκειμένου να εκδικηθεί και να ξαναπάρει την εξουσία. Αξιολογήστε αυτή του την ενέργεια και αναζητήστε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις από το χώρο της ιστορίας και της μυθολογίας.

Η μάχη του Μαραθώνα

Φύλλο εργασίας

Ομάδα 2^η.

Όλες οι δραστηριότητες της ομάδας να καταγραφούν σε αρχείο power point και να παρουσιαστούν την επόμενη στην ολομέλεια της τάξης.

Μελετήστε το κείμενο της πηγής ([Πλουτάρχου, « Αριστείδης» 5, 1-4](#)) και ενημερώστε τους συμμαθητές σας σχετικά με την πρόφαση που χρησιμοποίησαν οι Πέρσες για να επιτεθούν στην Ελλάδα και για το περιστατικό ανάμεσα στον Αριστείδα και τον Μιλτιάδη. Τι πιστεύετε πως θα μπορούσε να είχε συμβεί, αν ο Αριστείδης ενεργούσε διαφορετικά;

Είναι γνωστό ότι ο τραγικός ποιητής Αισχύλος πολέμησε με γενναιότητα στο Μαραθώνα αλλά και σε άλλες μάχες εναντίον των Περσών. Ωστόσο όμως έγινε διάσημος λόγω της τραγικής του τέχνης. Μελετήστε τη μαρτυρία ([Σχόλια στον Αισχύλο](#)) που αναφέρεται στο επιτύμβιο επίγραμμά του , που σύμφωνα με την παράδοση είχε ετοιμάσει ο ίδιος, και αξιολογήστε την επιλογή του. Να αναφέρετε και το θρύλο που υπάρχει για τον αδερφό του τον Κυνέγειρο.

Αφού μελετήσατε το επίγραμμα, διαβάστε τώρα ή ακούστε την απαγγελία του ποιήματος του Καβάφη «Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ» από την ιστοσελίδα του [Σπουδαστηρίου του Νέου Ελληνισμού](#). Ποια είναι η άποψη των Σιδώνειων νέων για την επιλογή του Αισχύλου και ποια η δική σας ως νέων του 2011;

Ποια πλεονεκτήματα κατά την άποψή σας είχε η επιλογή των Αθηναίων να μην περιμένουν στην πόλη, αλλά να αντιμετωπίσουν τον εχθρό στο Μαραθώνα;

Η μάχη του Μαραθώνα

Φύλλο εργασίας

Ομάδα 3^η.

Όλες οι δραστηριότητες της ομάδας να καταγραφούν σε αρχείο power point και να παρουσιαστούν την επόμενη στην ολομέλεια της τάξης.

Αφού μελετήσετε την παρακάτω πηγή [\(Επιστολές Αισχίνη 3, 1\)](#) ποιες σκέψεις κάνετε για το τέλος του Μιλτιάδη; Πόσο τελικά διαρκεί η δόξα;

Μεταβείτε στην ιστοσελίδα <http://www.metafysiko.gr/textview.php?id=7> και καταγράψτε ορισμένες παράξενες αφηγήσεις που συνδέονται με τη μάχη του Μαραθώνα (Οι πηγές που επικαλείται ο συντάκτης του κειμένου είναι απόλυτα ελεγμένες). Ποια ανάγκη, πιστεύετε, υπηρετούν τέτοιες αναφορές;

Μελετήστε τη μαρτυρία του [Θουκυδίδη](#) (μετάφραση Στ. Παπακωνσταντίνου) σχετικά με την ταφή των νεκρών Μαραθωνομάχων (2, 33-34) και αξιολογήστε το γεγονός με βάση την πρακτική που ακολουθούσαν οι Αθηναίοι για τους νεκρούς άλλων πολέμων.

Ποια πιστεύετε ότι θα μπορούσε να είναι η εξέλιξη, αν μετά την ήττα οι Πέρσες προλάβαιναν και κυρίευαν την ανυπεράσπιστη Αθήνα; [Απαντήστε με λογικά επιχειρήματα]

Η μάχη του Μαραθώνα

Φύλλο εργασίας

Ομάδα 4^η.

Όλες οι δραστηριότητες της ομάδας να καταγραφούν σε αρχείο power point και να παρουσιαστούν την επόμενη στην ολομέλεια της τάξης.

Μελετήστε την πηγή (Λυκούργου [«Κατά Λεωκράτους»101](#)) που αναφέρετε στα επιγράμματα και, αναζητώντας πληροφορίες στην ελληνική [wikipedia](#), δώστε σύντομες πληροφορίες για το επίγραμμα ως γραμματειακό είδος, και τα πιο γνωστά επιγράμματα .

Σχολιάστε το περιεχόμενο του επιγράμματος στον τύμβο του Μαραθώνα και προσπαθήστε να εξηγήσετε, τον όρο «χρυσόφορων». Αναζητήστε στο διαδίκτυο, αξιοποιώντας κατάλληλα τη μηχανή αναζήτησης Google, φωτογραφικό υλικό που να αναφέρεται στους Πέρσες και κυρίως να επιβεβαιώνει τον όρο «Χρυσόφορος» και «βαθυχαιτήεις»

Μελετήστε την πηγή [\(Πλάτωνα, «Νόμοι» 6, 98 c.3 – 99.a1.\)](#) και απαντήστε στα παρακάτω:

Ποια εντολή έλαβε ο Δάτης από τον Δαρείο και με ποια απειλή;

Με ποιο τρόπο εξανδραποδίστηκαν όλοι οι Ερετριείς;

Σε ποιους απευθύνθηκαν για βοήθεια οι Αθηναίοι και ποιοι ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμά τους; Πώς συμπεριφέρθηκαν οι Σπαρτιάτες;

Τι πιστεύετε ότι τελικά έδωσε τη νίκη στους Αθηναίους;

Ακολουθούν οι πηγές² που ζητείται να σχολιάσουν οι ομάδες.

Ηροδότου Ιστορία

6.113 Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι χρόνος ἐγένετο πολλός. Καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσῃ τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν, τὸ δὲ κέρως ἐκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιεῖς. Νικῶντες δὲ τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων, τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτῶν συναγαγόντες τὰ κέρως ἀμφοτέρω ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. Φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἶποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε αἶτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. Καὶ τοῦτο μὲν ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ πολέμαρχος Καλλιμάχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Σπησίλειος ὁ Θρασύλειος· τοῦτο δὲ Κυνέγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα ἐπιλαμβανόμενος τῶν ἀφλάστων νεός, τὴν χεῖρα ἀποκοπεῖς πελέκει πίπτει, τοῦτο δὲ ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοὶ τε καὶ ὀνομαστοί. Ἐπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι, τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι, ἐξανακρουσάμενοι καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἔλιπον τὰ ἐξ Ἐρετρίας ἀνδράποδα, περιέπλεον Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. Αἰτίη δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμεωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα εὐοῖσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσὶ. Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλεον Σούνιον· Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον τάχιστα ἐβοήθηον ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἤκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Κυνοσάργει. Οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων), ὑπὲρ τούτου ἀνακωχεύσαντες τὰς νέας ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν καὶ ἐνενηκόντα καὶ δύο· ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. Συνήνεκε δὲ αὐτόθι θῶμα γενέσθαι τοιόνδε· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρευον ἐν τῇ συστάσει μαχομένον τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζῆσης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἕξοντα τυφλόν. Λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ πάθεος ἤκουσα τοιόνδε τινὰ λόγον· ἄνδρα οἱ δοκέειν ὀπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν, τὸ δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι. Ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

Πλουτάρχου Αριστείδης 51-4

Ἐπεὶ δὲ Δᾶτις ὑπὸ Δαρείου πεμφθείς, λόγῳ μὲν ἐπιθεῖναι δίκην Ἀθηναίοις, ὅτι Σάρδεις ἐνέπρησαν, ἔργῳ δὲ καταστρέψασθαι τοὺς Ἕλληνας, εἰς Μαραθῶνα παντὶ τῷ στόλῳ κατεσχῆκει καὶ τὴν χώραν

² Κατὰ τὴν υλοποίηση τοῦ σεναρίου αὐτὰ τα κείμενα θὰ βρῖσκονται συγκεντρωμένα στὴν ιστοσελίδα μου με ἀπευθείας link γιὰ τοὺς μαθητὲς καὶ φυσικὰ εἴτε θὰ τὰ ἔχω μεταφρασμένα εἴτε θὰ φροντίσω νὰ πάρω ἀπὸ τὴ βιβλιοθήκη ὥστε νὰ βρῖσκονται στὸ εργαστήριο μεταφρασμένα τὰ βιβλία στὰ ὁποῖα γίνονται παραπομπές.

ἐπόρθει, τῶν δέκα καθεστῶτων τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ τὸν πόλεμον στρατηγῶν μέγιστον μὲν εἶχεν ἀξίωμα Μιλτιάδης, δόξη δὲ καὶ δυ5.2 νάμει δεύτερος ἦν Ἀριστείδης, καὶ τότε περὶ τῆς μάχης γνώμη τῆ Μιλτιάδου προσθήμενος, οὐ μικρὰν ῥοπήν ἐποίησε, καὶ παρ' ἡμέραν ἐκάστου στρατηγοῦ τὸ κράτος ἔχοντος, ὡς περιῆλθεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχή, παρέδωκε Μιλτιάδῃ, διδάσκων τοὺς συνάρχοντας ὅτι τὸ πείθεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν τοῖς εὖ φρονουῖσιν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλὰ σεμνόν 5.3 ἐστὶ καὶ σωτήριον. οὕτω δὲ πραῦνας τὴν φιλονικίαν καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς ἀγαπᾶν μιᾷ γνώμη τῆ κρατίστη χρωμένους, ἔρρωσε τὸν Μιλτιάδην, τῷ ἀπερισπάστῳ τῆς ἐξουσίας ἰσχυρὸν γενόμενον. χαίρειν γὰρ ἔῶν ἕκαστος ἤδη τὸ παρ' ἡμέραν ἄρχειν, ἐκείνῳ προσεῖχεν.

Σχόλια στον Αισχύλο (μεταφρασμένο)

Κι αφού τιμήθηκε πάρα πολύ από τον τύραννο Ιέρωνα και τους Γεώλους, ἔζησε ἀκόμη τρία χρόνια, ὄντας τότε ἐξήντα πέντε χρονῶν , και πέθανε μ' αὐτὸ τον τρόπο. Ἐνας ἀητός, ἔχοντας ἀρπάξει μια χελώνα, σα δε μπορούσε να την ξεκάνει αλλιώς, την ἀφήσε να πέσει πάνω στις πέτρες για να της τσακίσει το καύκαλο. Μα τούτη ἦρθε πάνω στον ποιητὴ και τον σκότωσε. Και του εἶχε δοθεῖ χρησμός, που ἔλεγε ἔτσι: "οὐράνιο βέλος θα σε σκοτώσει".

Και σαν πέθανε, οι Γεῶλοι με πολυτέλεια τον ἔθαψαν στα δημόσια μνήματα και τον στεφάνωσαν με πολλές τιμές, χαράζοντας στο τάφο του το ἐπίγραμμα:

Αισχύλον Ευφορίωνος Ἀθηναῖον τὸδε κεύθει μνήμα καταφθίμενον πυροφόροιο Γέλας ἀλκην δ' εὐδόκιμον Μαραθῶνιον ἄλσος αν εἶποι και βαθυχαιτήεις Μήδος ἐπιστάμενος.

Και γύρω ἀπὸ το μνήμα του συχνά γίνονταν δραματικοὶ ἀγῶνες. Μα κι οι Ἀθηναῖοι τόσο ἀγαπήσανε τον Αἰσχύλο, που σαν πέθανε κάμανε νόμο, ὅποιος ἤθελε να παραστήσει δρᾶματα του Αἰσχύλου να παίρνει το χορὸ δωρεάν. Ο Αἰσχύλος ἔζησε ἐξήντα οκτῶ χρόνια κι ἐφτιαξε εβδομήντα δρᾶματα και πλάι σ' αὐτὰ κάπου πέντε σατυρικά. Νίκες ὅλες - ὅλες πήρε δεκατρεῖς. Μα ὄχι λίγες και μετὰ το θάνατο του ἔδρεψε.

Ἐπιστολές Αἰσχίνῃ 3, 1

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὅσοι φεύγουσιν ἀδίκως, ἢ δέονται τῶν πολιτῶν ὅπως ἐπανέλθωσιν, ἢ διαμαρτόντες τούτου λαιδοροῦσι τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ὡς φαύλως αὐτοῖς προσφερομένας· ἐγὼ δὲ ἐπέιπερ ἄπαξ ἀναξίως ὦν ἐπολιτευσάμην ἠτύχησα, καὶ κατηγορῶν ἄλλων αὐτὸς ἐάλων, ἄχθομαι μὲν, ὡσπερ εἰκὸς ἐστίν, ἀγανακτῶ δὲ οὐδέν. 3.2 Οὐ γὰρ οὕτως ἔγωγε ἠλίθιος εἶμι ὥστε, ἐξ ἧς πόλεως Θεμιστοκλῆς ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσας ἐξηλάθη, καὶ ὅπου Μιλτιάδης, ὅτι μικρὸν ὠφείλε τῷ δημοσίῳ, γέρων ὦν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἀπέθανε, ταύτη τῆ πόλει Αἰσχίνην τὸν Ἄτρομητοῦ φεύγοντα ἀγανακτεῖν οἶεσθαι δεῖν, εἴ τι τῶν εἰωθότων Ἀθήνησιν ἔπαθεν. 3.3 Ἄλλ' ἔγωγε και λαμπρὸν εἰκότως μοι νομίσαιμ' ἂν αὐτὸ γενέσθαι, τὸ μετ' ἐκείνων ἐν ἀδοξία παρὰ τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις και ἄξιος τοῦ ὅμοια παθεῖν ἐκείνοις γεγονέναι.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι Ἀθηναῖοι τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι δημοσίᾳ ταφὰς ἐποίησαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ 2.34.2 πρώτων ἀποθανόντων τρόπῳ τοιῷδε. τὰ μὲν ὅσα προτίθενται τῶν ἀπογενομένων πρότιστα σκηνὴν ποιήσαντες, καὶ 2.34.3 ἐπιφέρει τῷ αὐτοῦ ἕκαστος ἢ τι βούληται· ἐπειδὴ δὲ ἢ ἐκφορὰ ἢ, λάρνακας κυπαρισσίνας ἄγουσιν ἄμαξαι, φυλῆς ἐκάστης μίαν· ἔνεστι δὲ τὰ ὅσα ἢς ἕκαστος ἦν φυλῆς. μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν 2.34.4 μὴ εὔρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, καὶ γυναῖκες πάρεσιν αἱ προσήκουσαι 2.34.5 ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφυρόμεναι. τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστείου τῆς πόλεως, καὶ αἰεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων, πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι· ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες 2.34.6 αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. ἐπειδὴ δὲ κρύψωσι γῆ, ἀνὴρ ἠρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως, ὃς ἂν γνώμη τε δοκῆ μὴ ἀξύνετος εἶναι καὶ ἀξιῶσει προήκη, λέγει ἐπ’ αὐτοῖς ἔπαινον 2.34.7 τὸν πρέποντα· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὅποτε ξυμβαίῃ αὐτοῖς, ἐχρῶντο 2.34.8 τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ’ οὖν τοῖς πρώτοις τοῖσδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ἠρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸς ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὀμίλου, ἔλεγε τοιάδε.

Λυκούργου «Κατὰ Λεωκράτους»¹⁰¹

τοιγαροῦν ἐπὶ τοῖς ἡρῖοις {τοῦ βίου} μαρτύρια ἔστιν ἰδεῖν τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀναγεγραμμένα ἀληθῆ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας, ἐκείνοις μὲν· ὧ ξεῖν’, ἀγγελίον Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι, τοῖς δ’ ὑμετέροις προγόνοις· **Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι χρυσοφόρων Μῆδων ἐστόρεσαν δύναμιν.**

Πλάτωνα, «Νόμοι» 6, 98 c.3 – 99.a1.

σχεδὸν γὰρ δέκα ἔτεσιν πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ἀφίκετο Δᾶτις Περσικὸν στόλον ἄγων, πέμψαντος Δαρείου διαρρήδην ἐπὶ τε Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριᾶς, ἐξανδραποδισάμενον ἀγαγεῖν, θάνατον αὐτῷ προειπῶν μὴ πράξαντι ταῦτα. καὶ ὁ Δᾶτις τοὺς μὲν Ἐρετριᾶς ἐν τινὶ βραχεῖ χρόνῳ παντάπασιν κατὰ κράτος τε εἶλεν μυριάσι συχναῖς, καὶ τινα λόγον εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀφῆκεν φοβερόν, ὡς οὐδεὶς Ἐρετριῶν αὐτὸν ἀποπεφευγῶς εἶη· συνάψαντες γὰρ ἄρα τὰς χεῖρας σαγηνεύσαιεν πᾶσαν τὴν Ἐρετρικὴν οἱ στρατιῶται τοῦ Δάτιδος. ὁ δὲ λόγος, εἴτ’ ἀληθῆς εἴτε καὶ ὄπη ἀφίκετο, τοὺς τε ἄλλους Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ Ἀθηναίους ἐξέπληττεν,

καὶ πρεσβευομένοις αὐτοῖς πανταχόσε βοηθεῖν οὐδεὶς ἤθελεν πλὴν γε Λακεδαιμονίων· οὗτοι δὲ ὑπὸ τε τοῦ πρὸς Μεσσήνην ὄντος τότε πολέμου καὶ εἰ δὴ τι διεκώλυεν ἄλλο αὐτούς—οὐ γὰρ ἴσμεν λεγόμενον— ὕστεροι δ' οὖν ἀφίκοντο τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης γενομένης μιᾷ ἡμέρᾳ. μετὰ δὲ τοῦτο παρασκευαί τε μεγάλα λεγόμενα καὶ ἀπειλαὶ ἐφοίτων μυρία παρὰ βασιλέως. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, Δαρεῖος μὲν τεθνάναι ἐλέχθη, νέος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρειληφέναι τὴν ἀρχὴν καὶ οὐδαμῶς ἀφίστασθαι τῆς ὀρμῆς.